

УДК 378.147

КЛАСИФІКАЦІЯ ЛЕКЦІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ТА ВИМОГИ ДО НИХ

Людмила Гаврілова, Інна Хижняк

*Слов'янський державний педагогічний університет
кафедра української мови та літератури
вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, 84121, Україна, тел.: (06262) 39750*

У статті визначено поняття навчальної презентації як засобу унаочнення теоретичного матеріалу в ході його подання на лекції у ВНЗ, зроблено спробу узагальнення класифікацій лекційних презентацій за метою застосування, структурою, способом функціонування тощо. На основі узагальнення сучасної літератури та Інтернет-матеріалів із проблем використання презентацій висунуто та обгрунтовано вимоги до підготовки лекційних навчальних презентацій, їхньої структури, технічного оформлення слайдів та демонстрації слайд-шоу.

Ключові слова: комп'ютерні технології, лекційна презентація у ВНЗ, класифікація презентацій, вимоги до презентацій

Комп'ютеризація освітнього процесу в усіх його ланках – від дитячих садків до ВНЗ – у наш час перебирає на себе нові функції, завойовує щодень нові й нові терени. Водночас теорію використання різноманітних інформаційних технологій, методику їх застосування в навчальному процесі ще не розроблено на достатньому рівні, вони відстають від реальних запитів освітян, що зумовлює нагальну потребу в проведенні теоретичних досліджень, узагальненні досвіду, який саме зараз формується в багатьох практичних працівників освіти. Прагнучи відповідати сучасним вимогам, значна кількість викладачів змушені практично “винаходити” прийоми організації навчальних занять із використанням інтерактивних дощок, виводити принципи побудови електронних підручників та допоміжних матеріалів тощо.

Усі ці недоліки стосуються і шкільної, і вишівської ланок освітнього процесу, адже якщо матеріальні проблеми школи та виші частково спроможні розв'язати через залучення грантів та спонсорських коштів, то питання методичного характеру важче вирішувати через відсутність достатньої кількості методичних матеріалів та рекомендацій щодо їх застосування в навчальному процесі. Те ж, що вже напрацьоване, наприклад, стосовно організації презентацій матеріалу, не систематизоване, має переважно електронний вигляд та здебільшого стосується економічної галузі.

З огляду на це **мета** нашої статті – класифікувати лекційні презентації, розкрити деякі аспекти їх застосування, виокремити вимоги до підготовки та демонстрації.

Висвітлюючи дослідженість питання, відразу завважимо, що майже всі розробки цього плану містяться в мережі Інтернет; серйозних же видань у вигляді підручників, посібників, монографій щодо принципів, культури та прийомів організації презентацій у педагогічній галузі в Україні дуже мало. Серед таких можна назвати посібник Н. Могильної, створений для уроків інформатики в 10 – 11 класах [1], та статті в періодичній пресі, зокрема Ю. Авсюкевича, Р. Гавриша та ін. Зарубіжні ж видання, як-от: Д. Лазарєв “Презентация: Лучше один раз увидеть!” (М., 2009 р.), Малкольм Кушнер “Презентации для "чайников" =

Presentations For Dummies” (М., 2006 р.), Д. Шумаков “Конструирование презентаций. Часть 1” (Псков, 2004) та багато інших, – так же як і більшість Інтернет-матеріалів стосуються переважно презентацій продукції в економічних галузях чи навчання створювати презентації в різних комп’ютерних програмах на заняттях з інформатики. Усе сказане зумовлює безсумнівну **актуальність** порушеної теми.

Починаючи докладніше розглядати презентації, вважаємо за доцільне наголосити на важливості їх застосування, хоча значного обґрунтування це питання не потребує, адже переваги лекції з презентацією перед звичайною лекцією із застосуванням паперової наочності чи без неї очевидні.

Попри це назвемо основні переваги презентаційного подання матеріалу, на яких наголошують сучасні джерела: *інформаційна ємність* (можливість у одній презентації розмістити великий обсяг графічної, текстової, звукової інформації); *компактність* (для презентації можна використовувати різні типи сучасних носіїв, що вирізняються малим розміром та зручністю); *емоційна привабливість* (презентації надають можливість подати інформацію не лише в зручній для сприйняття послідовності, але й ефектно поєднувати звукові та візуальні образи, добирати домінуючі кольори, що створюють у адресатів позитивне ставлення до інформації); *наочність* (презентація унаочнює, конкретизує чи обґрунтовує певні теоретичні положення); *мобільність* (загалом для презентації достатньо носія та комп’ютера, тобто вона може демонструватися в різних умовах); *інтерактивність* (можливість безпосередньо впливати на хід презентації); *економічна вигода* (тиражування презентацій на носії коштує набагато менше за друкування матеріалів); *багатофункціональність* (створена одного разу презентація згодом може застосовуватися в інших умовах та з іншою метою) [4].

Отже, варто лише побіжно переглянути застосування комп’ютерних технологій, щоб пересвідчитися в їх безсумнівній доцільності. Відтак зупинимось на самому терміні: він має подвійне тлумачення й може позначати: 1) певний захід, що переслідує мету показу певної продукції; 2) спосіб подання інформації. У науковій літературі полано такі вищезначення: *презентація* – громадське представлення чогось нового, нещодавно створеного, наприклад: книги, журналу, кінофільму, телепрограми, організації [5]; *мультимедійні презентації* – ефективний формат подання інформації про компанію чи проект [6]; *CD презентація* – це мультимедійна програма, записана на компакт-диску, що містить інформацію про фірму, товари, послуги [7]; *презентації* – це ефектний та комфортний спосіб привернути увагу користувачів до товарів та послуг як самої компанії, так і її партнерів та представників [8]; *презентація* – це набір картинок-слайдів на певну тему, які зберігаються у файлі спеціального формату [2, с. 3].

Як бачимо, у сучасних дослідженнях немає єдиного терміна та усталеного розуміння поняття: це і громадське представлення, і формат подання, і мультимедійна програма, і спосіб привернути увагу, і набір картинок-слайдів. Причому переважна більшість визначень належить усе ж до економічної галузі. Зважаючи на це, наголошуємо на необхідності обрати єдиний термін з одним значенням для педагогічної сфери. Уважаємо, що презентації, використовувані на лекційних заняттях у вишах, найдоцільніше окреслити як навчальні й витлумачити таким чином: **навчальні презентації** – це засіб унаочнення теоретичного матеріалу в ході його подання. Саме в родовому слові визначення ми й убачаємо різницю між презентаціями економічного призначення та навчального. Інакше кажучи, навчальні презентації можуть визначатися лише як засіб навчання, а не метод чи прийом, що притаманне економічним зразкам.

Для правильної організації презентацій на лекціях варто також знати їх різновиди. Узагальнивши виявлені в Інтернет-публікаціях та друкованих виданнях зразки, ми подаємо такі класифікації презентацій:

1. За призначенням презентації поділяють на торгові, маркетингові, корпоративні, навчальні [9].

2. Найбільш загальні типи презентацій за метою застосування: для ілюстрації промови (за презентацією без лектора тему опанувати не можна) та для самостійного ознайомлення аудиторії (повністю розкриває тему, не потребуючи лектора) [10].

3. За структурою презентації поділяють на *лінійні* та *розгалужені*. “Презентації *лінійної структури* створюються для послідовного викладання матеріалу з використанням мультимедійних засобів. Вони мають містити лише головні положення повідомлення, які допомагають усвідомити його зміст, та ілюстрації.

Презентації, які можна використовувати під час узагальнення й систематизації знань та для визначення рівня навчальних досягнень учнів, завдяки гіпертекстовим посиланням найчастіше мають *розгалужену структуру*” [2, с. 3].

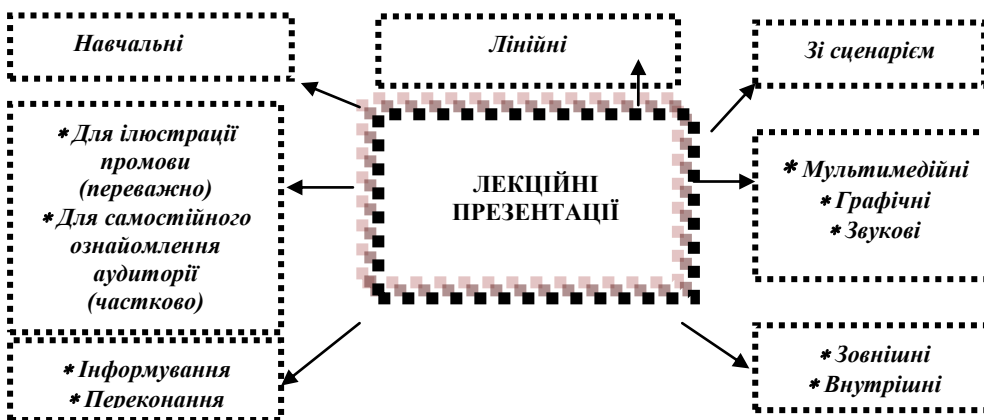
4. За способом функціонування: *презентація зі сценарієм* (традиційна презентація зі слайдами, доповнена засобами показу кольорової графіки й анімації з виведенням відеоматеріалу на великий екран або монітор); *інтерактивна презентація* (діалог користувача з комп’ютером, користувач приймає рішення, який матеріал для нього важливий, і здійснює вибір на екрані потрібного об’єкта за допомогою миші чи натисненням на клавіші; у цьому випадку видається інформація, на яку є запит); *автоматична презентація* – закінчений інформаційний продукт, який можна перенести на відеоплівку, дискету, компакт-диск і розіслати потенційним споживачам, щоб дістати уявлення про їхню зацікавленість [9].

5. За адресатом: зовнішні (адресати та лектор належать до різних організацій) та внутрішні (слухачі та лектор – працівники однієї й тієї самої організації) [6].

6. За мовленнєвим завданням: презентація-інформування та презентація-переконання [1].

7. Крім того, вважаємо, що лекційні презентації можна також класифікувати за способом їх організації: *мультимедійні* (у презентації задіяно і звукові, і відео, і графічні слайди), *графічні* (містять лише зображення, які доповнюють матеріал лекції), *звукові* (включають тільки звукову інформацію). У графічних, на нашу думку, можна виділити таблиці, схеми, діаграми, графіки, ілюстрації, тексти.

Отже, виокремлюючи з поданих класифікацій ті, які можуть стосуватися лекційних презентацій, що є предметом нашого розгляду, отримуємо такий їх розподіл:

Уважаємо, що знання всіх різновидів лекційних презентацій є обов'язковим для кожного викладача вишу, так само, як і врахування основних вимог до їх оформлення та реалізації. Найбільш повний та суттєвий перелік таких вимог подає сама компанія Microsoft (розробник найбільш популярної програми для створення презентацій – PowerPoint) у рубриці “Презентації в PowerPoint: 10 порад та пересторог” [12], більш часткові та докладні вимоги можна побачити на різноманітних освітніх сайтах [6], [8], [9] та ін. Прагнучи до узагальнення цих вимог сосовно лекційної презентації, ми уклали такий їх перелік:

I. Вимоги до підготовки презентації:

1. *Обирати простий, але ефектний дизайн.* Презентація має бути лише фоном для усного повідомлення матеріалу, вона не повинна відволікати увагу від лектора, аудиторія має слухати й сприймати матеріал, а не лише переглядати картинки на екрані.

Задля цього всі слайди навчальної лекційної презентації слід оформлювати в єдиному стилі, який при цьому не відволікатиме від самої презентації, а керівні кнопки не робити яскравішими за основний зміст слайда. Крім того, під час оформлення презентації не доцільно використовувати:

1) надто яскраві кольори (рекомендують застосовувати для тла холодні тони зелено-синьої гама та невиразні текстури);

2) більше як три кольори на одному слайді (при цьому кольори тексту та фону мають бути контрастними, загалом рекомендують застосування кольорових схем “світлий текст на темному фоні” та “темний текст на білому фоні”);

3) значну кількість анімаційних ефектів (їх застосування має бути обґрунтованим);

4) довгі речення та формулювання, значна кількість приєменників;

5) невиразні та непомітні заголовків;

6) завелика чи замала кількість слайдів (Є. Газаров, наприклад, рекомендує 36 слайдів для 10 хвилин – таке співвідношення можна використовувати у випадку, якщо слайд може бути повністю сприйнятий свідомістю аудиторії за 15 секунд. Тобто, це велика ілюстрація, яка видна з будь-якої точки залу, і короткий підпис до неї).

У випадку, якщо слайди покликані бути не тільки фоном для мови, а ще й джерелом важливої інформації, він радить користуватися правилом “10 – 20 – 30”. Це означає, що 10 слайдів повинні бути показані за 20 хвилин виступу, а мінімальний розмір шрифту дорівнювати 30. Така швидкість перемикавання наочного матеріалу можлива, якщо демонстровані графіки чи схеми мають критичне значення для розуміння матеріалу [11]);

7) більше 15 рядків тексту чи два зображення із коментарями на одному слайді;

8) фоновий звуковий супровід демонстрації;

9) перехід слайдів у режимі “за часом”, а також режими переходу “жалозі”, “шашки”, “розчинення”, “горизонтальні смуги”;

10) одноманітна побудова презентації: таблиці, схеми, текстові слайди тощо мають чергуватися.

2. *Правильно структурувати презентацію.* Найбільш узагальненою та простою структурою презентації є така:

I. Титульний слайд.

II. Інформаційні слайди.

III. Завершальний слайд.

Більш докладну характеристику “інформаційної структури презентацій підтримки навчального процесу” [3] подав Д. Шумаков. Він виділив у структурі презентації такі блоки: *заголовок* (тема лекції), *вступ* (коло питань, які будуть розглядатися), *порадник для користувача* (для інтерактивних презентацій), *проблемний блок або блок-питання*

(постановка і вирішення проблемних питань з теми), *блок-розповідь* (подає теоретичний матеріал з теми або спрямований на вирішення проблемних питань попереднього блоку), *інформаційно-довідковий блок* (може висвітлювати на початку лекції історію питання чи місце цієї теми серед інших), *підсумок* (цей блок може містити стислий опис викладеного матеріалу, список використаної літератури, пропозицію ставити запитання, подяку за увагу, матеріали для подальшого чи більш глибокого опанування теми), *довідкові додатки* (у разі необхідності вміщує статистичні, порівняльні тощо відомості), *приклад* (блок, аналогічний попередньому, зміст прикладів не вимагає додаткових пояснень) [3, с. 31 – 33].

Автор завважає, що кожна окрема презентація буде складатися з різних варіантів поєднання вказаних блоків – це залежатиме від характеру та складності теми, підготовленості аудиторії тощо. Окрім того, Д. Шумаков та інші автори підкреслюють доцільність застосування “блоків-заглушок” між різними структурними частинами презентації – таку функцію виконують слайди з білим чи чорним фоном, порожні або із надписами “Зачекайте, будь ласка” та ін. Загалом же слід чітко продумувати логічні переходи від одного пункту плану лекції до іншого, від попередньої думки до наступної, а також між слайдами.

3. *Дотримуватися технічних вимог оформлення слайдів.* Ці вимоги окреслюють правила розташування інформації на слайді для найоптимальнішого її сприймання студентами. Наприклад:

- 1) перевагу надамо горизонтальному розташуванню інформації;
- 2) найбільш важлива інформація – у центрі екрану;
- 3) усі таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо повинні мати назву, яка в таблицях розташовується над, а в усіх інших різновидах – під зображенням;
- 4) не можна змішувати різні типи шрифтів в одній презентації, перевагу слід надавати шрифтам “без насічок” (Arial, Verdana Comic Sans MS, Calibri та ін.) – їх легше читати з відстані;
- 5) розмір шрифтів має коливатися в межах: 22 – 28 пт для заголовків, 18 – 22 пт – для основного тексту, 16 – 20 пт – для підписів зображень, шрифтів легенд, 14 – 16 – для номерів слайдів;
- 6) номер слайда розташовується в правому верхньому кутку, на титульному та завершальному слайдах номер можна не ставити.

II. Вимоги до демонстрації презентації:

1. *Не повторювати те, що написано на слайдах.* Показ слайда має супроводжуватися усним мовленням, що пояснює, коментує чи описує інформацію на екрані, але не переказує її. Цікавий коментар щодо цього подав Р. Гавриш: “Часто доходить до комічного – коли автор читає з власного слайду. Хочеться сказати: “Чоловіче, ми також письменні, побережи зв'язки!”” [10, с. 1]

2. *Своєчасно коментувати слайди.* Момент появи слайда на екрані не повинен збігатися з коментарем лектора, слухачам потрібно дати деякий час (залежно від обсягу і складності матеріалу слайда) на самостійний його перегляд.

3. *Застосовувати контрастні подразники.* Не треба всю презентацію говорити в однаковому темпі та з однаковою гучністю, одноманітно рухатися перед аудиторією або не рухатися зовсім – усі ці чинники слід чергувати для уникнення “відключення” слухачів від теми заняття.

4. *Забезпечити інтерактивне спілкування з аудиторією.* Найбільш популярним прийомом його є “короткі запитання”. Наголошуємо, що не можна вимагати від аудиторії розгорнутих відповідей на запитання, спілкування не повинно відволікати від сприймання матеріалу, а також припускати “зависання” запитання в повітрі.

Отже, урахування різних видів лекційних презентацій та їх чергування в навчальному процесу вишу, а також дотримання зазначених вимог є основою успішної й результативної лекційної презентації. Однак завжди потрібно пам'ятати, що презентація на лекції – лише допоміжний засіб навчання, а не самоціль і не єдине джерело інформації для студентів: провідну роль має відігравати лектор та його педагогічна майстерність.

1. *Авсюкевич Ю.* Обучение презентации на английском языке: цели и содержание // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту. Сер. Педагогічні науки. Чернігів: Вид. центр ЧДПУ. Вип. 43. 2006. С. 3–7.
2. *Могильна Н.М.* Створення презентацій засобами Microsoft PowerPoint. Ріпки, 2005. 28 с.
3. *Шумаков Д.* Конструирование презентаций. Ч.1. Псков, 2004. 91 с.
4. <http://www.weboptima.ru/6.htm>
5. <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
6. <http://presentation.ru/>
7. <http://www.brand-media.ru/>
8. <http://www.asso-presence.net/>
9. <http://galanet82.narod.ru/lisovska/type.htm>
10. <http://roman.havrysh.com/2009/>
11. <http://www.informatic.org.ua/forum/>
12. <http://www.microsoft.com/>

LECTURE PRESENTATION REQUIREMENTS AND CLASSIFICATION

Ljudmila Gavrilova, Inna Khiyshnyak

*Slavyansk pedagogical department university
Department of Ukrainian language and literature
Batjuka street, 19, Slavyansk, 84121, Ukrainian, phone (06262) 39750*

The article gives the definition of teaching presentation as the means used in lecturing to apply visual methods of rendering theoretical issues. Being defined, lecture presentations are classified according to their aims, structural and functional features. Thorough analysis of up-to-date literature and Internet resources concerning problems of lecture presentation use allowed revealing basic requirements to lecture presentation preparatory work, the presentation structure, technical aspects of slide show use.

Key words: computer technologies, lecture presentation, lecture presentation requirements.

КЛАССИФИКАЦИЯ ЛЕКЦИОННЫХ ПРЕЗЕНТАЦИЙ И ТРЕБОВАНИЯ К НИМ

Людмила Гаврилова, Инна Хижняк

*Славянский государственный педагогический университет
кафедра украинского языка и литературы
ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, 84121, Украина, тел. (06262) 39750*

В статье определено понятие учебной презентации как средства иллюстрации теоретического материала в ходе его представления на лекции в вузе, предпринята попытка

обобщения классификаций лекционных презентаций по цели применения, структуре, способу функционирования и др. На основе обобщения современной литературы и Интернет-материалов по проблемам использования презентаций выдвинуты и обоснованы требования к подготовке лекционных учебных презентаций, их структуре, техническому оформлению слайдов и демонстрации слайд-шоу.

Ключевые слова: компьютерные технологии, лекционная презентация в вузе, классификация презентаций, требования к презентациям

Стаття надійшла до редколегії 20. 11. 2009

Прийнята до друку 20. 01. 2010